

811.163.41'367

<https://doi.org/10.18485/sj.2020.25.1.20>

МИЛКА В. НИКОЛИЋ*
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 15. 10. 2019.
Прихваћен: 15. 01. 2020.

СРБИСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА ТИПОВА ТУЂЕГ ГОВОРА ТОКОМ ПОСЛЕДЊЕ ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ**

У овом раду разматрају се резултати србистичких репрезентолошких истраживања постигнути током последње две деценије. Циљ је да се испита: (1) који су модели туђег говора издвојени и описани; (2) који су функционални стилови обухваћени; (3) са којих је аспеката осветљаван туђи говор. У анализи спроведеној на корпусу од 60 лингвистичких чланака долази се до следећих запажања о резултатима србистичких репрезентолошких истраживања: (1) издвојене су и описане граматикализоване и неграматикализоване форме управног и неуправног говора, и објашњене су њихове структурне, (морфо)синтаксичке и ортографске одлике; (2) највише су истраживани текстови књижевноуметничког и публицистичког стила; (3) навођење туђих речи разматрано је са синтаксичког, стилистичког, наратолошког, контрастивног и методичког аспекта. Према инерцији досадашњих србистичких истраживања проблематике туђег говора, може се претпоставити да ће репрезентологија и убудуће заокупљати пажњу проучавалаца у србистици.

Кључне речи: преношење туђег говора, синтаксичка конструкција, управни говор, неуправни говор, србистика.

* milkanik75@gmail.com

** Овај рад написан је у оквиру пројекта *Динамика структура савременог српског језика* (2011–2019), број 178014, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. УВОД

Преглед србистичке литературе о укључивању туђих речи у ауторски дискурс показује да је у последње две деценије ова проблематика привукла пажњу великог броја проучавалаца. Будући да постоје бројни појединачни радови који се баве проблематиком туђег говора, оправдано је да се сумирају досадашња истраживачка достигнућа. Предмет овог рада јесу резултати србистичких репрезентолошких истраживања постигнути током последње две деценије, а циљ је да се испита: (1) који су модели туђег говора издвојени и описани; (2) који су функционални стилови обухваћени; (3) са којих је аспеката осветљаван туђи говор. Корпус је формиран од лингвистичких чланака насталих у србистици током последњих 20-ак година. Ако се узме у обзир Бахтиново оштепознато запажање да је „наш говор пун туђих речи”, очекивано је да истраживачи у 21. веку, у којем постоји хиперпродукција разноврсних текстова, буду заинтересовани за однос ауторског говора и „говора другог” у различитим врстама дискурса.

2. ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ

Сербокроатистика се од 60-их година 20. века интересује за проблематику преношења туђих речи, а 90-их година интересовање се појачава: (1) актуелизује се тема *слободног неуправног говора* (Рајић 1996); (2) поставља се питање значењског типа глагола у ауторској дидаскалији *управног говора* (Московљевић 1996). Крајем 20. и почетком 21. века скреће се пажња на значај *репрезентологије*, синтаксичке поддисциплине која проучава типове говора (Ковачевић 1997; Ковачевић 2000). Дакле, реч је о четвртном подручју синтаксе, које се придружује осталим трима – синтагматици, синтакси реченице и синтакси дискурса.

Туђи говор спада у *синтаксичке категорије*, а у тексту се може употребити као *стилогено средство* и као *наративна техника*. У том смислу, репрезентологија се схвата као интердисциплинарно подручје у којем синтакса кореспондира са *лингвостилистиком* и *литерарном стилистиком*. Репрезентолошка анализа представља иманентни део проучавања националне књижевности, пре свега прозе, у којој се успостављају сложени наратолошки односи између аутора, приповедача и ликова. Однос између „преносећег” и „пренетог” говора може се проучавати и у неуметничким функционалним стиливима, дакле, репрезентологија кореспондира и са *функционалном стилистиком*.

Из свега наведеног, може се прецизирати да ће предмет нашег разматрања бити постигнућа србистике која су допринела унапређивању *репрезентологије српског језика*. Узимају се у обзир истраживања спроведена на текстовима српског језика, као и контрастивна/конфронтативна истраживања.

3. РЕЗУЛТАТИ АНАЛИЗЕ

Анализа је обухватила 60 лингвистичких чланака о проблемима туђег говора, објављених између 1996. и 2019. године. Резултате анализе разврстаћемо полазећи од три питања која смо навели у оквиру циља истраживања.

3.1. Модели туђег говора који су издвојени и описани

Предмет репрезентологије јесу *синтаксичке конструкције с туђим говором*, које су настале инкорпорирањем *неауторског исказа у ауторски (кон)текст*. Обе поменуте компоненте *репрезентолошког дискурса* биле су предмет лингвистичких истраживања. Иако се *говор неаутора* и *говор аутора* могу засебно анализирати, између њих постоји динамички однос, те се при испитивању једне компоненте узима у обзир и друга.

У овом потпоглављу разматрамо истраживања која су омогућила да се поставе теоријске основе репрезентологије у србистици. Како показује наш корпус, у посебну групу треба издвојити радове у којима су објашњене структурне, (морфо)синтаксичке и ортографске одлике конструкције с туђим говором (Кликовац 2013; Ковачевић 2009; Ковачевић 2012а; Ковачевић 2012в; Московљевић 1996; Рајић 2010). Дефинисане су и терминолошки спецификоване две *граматикализоване* и дванаест *неграматикализованих* форми управног и неуправног говора (Ковачевић 2009; Ковачевић 2012а; Ковачевић 2012в). Применом одговарајућих критеријума, које ћемо представити у виду опозиција, успостављен је синтаксички (под)систем инваријантних (под)модела преношења туђег говора.

Ауторски и неауторски говор у конструкцији *управног говора* повезују се односом *паратаксе* – „сапостављања (јукстапозиције) конструктивних дијелова без граматичких показатеља њихове везе” (Јарцева ред. 1998: 404). За типологију *управног говора* важе следећи критеријуми са одговарајућим опозицијама (табеларни приказ је урађен према: Ковачевић 2012а):

Критеријум	Опозиција
Дводелна синтаксичка конструкција.	Туђи говор <i>уведен/неуведен</i> ауторском даскалијом.
Употреба одговарајућих правописних правила.	Туђи говор <i>обележен/необележен</i> ортографским знацима
Дословно навођење туђег говора.	Туђи говор <i>дословно/недословно</i> наведен.
Грамагичко лице у туђем говору.	Употребљено <i>одговарајуће/неодговарајуће</i> грамагичко лице у туђем говору.

Конструкција *неуправног говора* одликује се *хипотаксичким односом* (Ковачевић 2012а: 18). У типологији *неуправног говора* користе се следећи критеријуми са одговарајућим опозицијама (табеларни приказ је урађен према: Ковачевић 2012а):

Критеријум	Опозиција
Дводелна синтаксичка конструкција.	Туђи говор <i>уведен/неуведен</i> ауторском дидаскалијом.
Употреба везника зависне реченице.	Синтаксичка конструкција туђег говора <i>конекторска/неконекторска</i> .
Обележавање упитне или узвичне интонације туђег говора.	Туђи говор <i>дословно/недословно</i> наведен.
Граматичко лице у туђем говору.	Употребљено <i>одговарајуће/неодговарајуће</i> граматичко лице у туђем говору.

Успостављен је синтаксички (под)систем инваријантних (под)модела преношења туђег говора (према: Ковачевић 2012а):

- (а) модели управног говора (скраћено УГ) – (1) основни модел УГ, (2) неуведени УГ (реплика дијалога), (3) неуведени слободни УГ, (4) уведени слободни УГ, (5) фрагментарни УГ (фрагментарни цитат), (6) недословни УГ, (7) неуправно-управни говор
- (б) модели неуправног говора (скраћено НГ) – (1) основни модел НГ, (2) неконекторски НГ, (3) експресивни НГ, (4) полууправни говор, (5) дословни НГ, (6) слободни НГ (неправи УГ), (7) полуслободни НГ.

Узима се у обзир и опозиција *изречени/неизречени* говор, која се односи на глагол у ауторској дидаскалији (присуство/одсуство семантичке компоненте изговорености у глаголу). Уметничка проза се одликује графостилемским разликама у обележавању изреченог и помишљеног говора (Ковачевић 2012б; Речић 2019). Истраживања показују да и *слободни неуправни говор* може бити изречен и неизречен (Ашић 2011; Ковачевић 2010). У ауторској дидаскалији, осим глагола говорења и глагола мишљења, могу се јавити:

- (а) „глаголи емоционале реакције [којима се] уз навођење изреченог текста означава потпуна и свеобухватна реакција говорника у тренутку настанка исказа” (Московљевић 1996: 450);
- (б) „глаголи или, чешће, глаголско-објекатске конструкције које означавају гестове или телесне покрете, и које [...] сигнализирају непосредну емоционалну реакцију” (Московљевић 1996: 451).

„Ако се уз синтаксички критеријум граматикализованости као равноправан уведе и критеријум стилистичког поступка, онда управном и неуправном говору треба додати и *слободни неуправни говор*” (Ковачевић 2018: 14). На основу критеријума *укључености/неукључености* наратора као говорника или саговорника у говорни догађај, издвајају се два синтаксичка модела са по две граматичке варијације (дакле, четири подмодела) *слободног неуправног говора*. Поменуће форме могу се описати на следећи начин:

- (а) „*неукљученост* наратора подразумејева претварање *првога лица једнине или множине* из управног говора у *треће лице једнине или множине* у слободном неуправном говору, а сљедствено томе и транспозицију проксималних у дисталне облике замјеничких ријечи” (Ковачевић 2012в: 333);
- (б) „*укљученост* наратора у говорни догађај подразумејева претварање *другога лица у прво, или обрнуто: првога лица у друго*, а самим тим и прилагођавање [...] проксималних и медијалних облика замјеничких ријечи” (Ковачевић 2012в: 333).

Након што су издвојени и описани инваријантни (под)моделу преношења туђег говора, отвориле су се могућности да истраживачи у идиолекту писаца испитају модификације помоћу којих писци варирају (под)моделе. Тиме се даље омогућава да се типови говора сагледавају у светлу стилистичких поступака и нараторолошких техника, којима се обликује уметничка приповедна проза.

3.2. Функционални стилови у којима је истраживан туђи говор

Наш корпус показује да је са репрезентолошког аспекта највише истраживан стил српске прозе која је стварана од краја 19. века до данас (Ашић 2011; Ашић, Додиг 2014; Вељковић 2012; Вељковић 2013; Герун 2016; Живковић, Аксић 2011; Јањушевић Оливери 2015; Ковачевић 2011б; Ковачевић 2013в; Милојевић 2010; Николић 2017а; Реџић 2019; Русимовић 2010; Стевановић 2018; Стевановић, Лутовац 2018). Обухваћени су жанрови: ауторска бајка, приповетка, роман и један од мешовитих жанрова (на прелазу између научне монографије и романиране биографије историјске личности). У посебну групу сврставамо радове у којима се типологија говора испитује као једна од стилистичких доминанти у оквиру ширег лингвостилистичког описа књижевног текста (Ковачевић 2006; Ковачевић 2010; Ковачевић 2011а; Ковачевић 2011в; Ковачевић 2013а; Ковачевић 2013б; Николић 2017б). Разматрана су прозна дела следећих српских писаца: С. Митров Љубиша, С. Сремац, Ј. Дучић, И. Андрић, М. Црњански, Б. Станковић, С. Краков, Р. Петровић, Г. Божовић, М. Селимовић, С. Куленовић, Б. Ћопић, Д. Ћосић, В. Стевановић, М. Савић, В.

Кецмановић, П. Сарић, Д. Ненадић, Т. Росић, М. Стојановић, М. Тохолъ, М. Вуковић, Р. Рисојевић.

Од осталих функционалних стилова највише је истраживан публицистички стил, а обухваћени су жанрови: новински чланак, агенцијска вест и репортажа (Видановић 2015; Ђукић 2017; Јеротијевић 2011; Јеротијевић Тишма 2015; Максимовић 2010; Марић 2015; Милашин 2014; Спасић 2018). Анализе медијског дискурса показују да се у новинским текстовима налазе следећи типови говора: конекторски и неконекторски неуправни говор, дословни неуправни говор, фрагментарни управни говор, уведени и неуведени слободни управни говор. Публицистички стил, зависно од жанра, реализује типове говора у различитим функцијама – најопштије речено у функцијама саопштавања и деловања. Избор типова говора доприноси структурирању новинског текста: „омогућује аутору да створи утисак вјеродостојности извјештавања, да привуче пажњу читалаца, искаже [...] сагласност са туђим ријечима и ставовима, али, с друге стране, и да се ограда од њих” (Милашин 2014: 37).

Истражено је како се преноси туђи говор приликом коришћења текста из страних (британских и америчких) писаних медија у српским медијима:

„[...] туђи говор се може пренети без икаквих модификација, са модификацијама које не подразумевају промену типа говора, као и оним које ову промену подразумевају, при чему се као најбројнији у корпусу издвајају примери модификације без промене типа говора” (Видановић 2015).

Репортажа се као литерарно-публицистички жанр издваја у односу на информативне и аналитичке жанрове публицистичког стила. У репортажама се јавља „сликарски стил преношења туђег говора”, који се остварује тако што новинар у свој текст уводи фрагменте туђег говора (под наводницима или без наводника). Тако се у ауторском тексту појављују индивидуалне карактеристике туђег говора, као што су социоекатске, дијалекатске и друге језичке црте, а у појединим случајевима тачка гледишта репортера приближава се тачки гледишта актера чије речи преноси (Максимовић 2010).

Значајне су и репрезентолошке анализе научног и административног функционалног стила, које су за сада малобројне.

Универзитетски уџбеник испитиван је као жанр академског језичког израза (Марковић 2015). Бројне реализације слободног управног говора у уџбенику упућују на интердискурзивност савременог академског дискурса, тј. његово приближавање другим типовима дискурса.

Анализа стенографских бележака насталих на седницама скупштине Краљевине Србије за 1898. годину (Павловић 2015) – пружа увид у: (1) начине на које се туђи говор реализује у институционализованој комуникацији; (2) важност правописних правила, техничких решења и уопште писаних

конвенција које се примењују у бележењу туђег говора у административној документацији.

На крају, поменућемо истраживање управног и неуправног говора у енглеском говорном језику (Вучковић 2013), које може бити подстицајно за испитивање неформалне усмене комуникације у српском језику. Издвајају се следећа питања: (1) заступљеност управног и неуправног говора у неформалној усменој комуникацији; (2) граматичке специфичности основних модела управног и неуправног говора у односу на њихову писану форму.

3.3. Аспекти са којих је истраживан туђи говор

У складу са својом интердисциплинарном оријентацијом, репрезентологија подразумева синтаксички и стилистички аспект, при чему истраживачи могу издвојити један од тих аспеката. О синтаксичким одликама репрезентолошких дискурса говорили смо на почетку овог поглавља, а сада ћемо размотрити истраживања у којима су примењени други аспекти.

Лингвостилистички аспект односи се на стилистичке доминанте које се очекују у два компонента репрезентолошког дискурса: (1) фоностилеми у говору ликова, као средство говорне карактеризације јунака и као начин да се постигне уверљивост реалистичког приповедања (Ковачевић 1997); (2) семантостилеми у говору приповедача, прецизније, стилска фигура прегнанција у ауторској дидаскалији (Ковачевић 2000).

Типови говора детаљно се са наратолошког аспекта сагледавају у два рада нашег корпуса. Миланка Бабић испитује приповедну архитектонику романа *Босански целат* Ранка Рисојевића:

„У роману *Босански целат* реализована је врло разграната полифонијска мрежа разноврсних типова говора, врло често вишеструко уклопљених као *говор у говору у говору*, чиме се тачка гледишта стално усложњава, умножава и разноаспекатски – по моделу слагалице разоткрива различите, у много чему супротстављене слике живота главног лика [...]. Поступком различитих наративних рукаваца, Рисојевић стално надограђује и развија заплет приче, односно представљајући исти референцијални садржај из различитих углова [...], прије свега комбиновањем разних типова туђег, неуторског говора са ауторским” (Бабић 2014: 150).

Милош Ковачевић се бави корелацијом између лингвистичких и наратолошких иновација у роману *Доротеј* Добрила Ненадића:

„Највећа новост у вези с типовима преношења говора у *Доротеју* јесте појава ауторског говора у оквиру монолошког управног говора лика (Дадаре). У питању је, дакле, уклопљени пратилачки ауторски говор, у функцији интерферирајуће компоненте монолошког управног говора лика (Дадаре). То је *ауторски говор у говору лика*. [...] Ненадићев *Доротеј* припада кругу романа који се користе књижевним нормативним језиком, али је употреба тог језика, посматрана из перспективе реализације типова туђег говора, толико специфична да се овај роман на основу стилско-језичких критеријума може сматрати уникатним” (Ковачевић 2019: 100–101).

Контрастивни односно конфронтативни аспект осветљаван је у више радова, у којима су успостављене паралеле између српског и следећих страних језика: енглески (Зечевић 2013; Каравесовић 2010; Каравесовић/Бубања 2012; Кочовић 2015; Манојловић 2016; Палибрк 2010); руски (Марић 2014; Марић 2015; Марић 2016а; Марић 2016б); шпански (Алексић 2016; Рајић 1996; Рајић 2006; Сарделић 2006); француски (Ашић/Додиг 2014); немачки језик (Станојевић 2011). Већина проучавалаца бави се и преводилачким аспектом (највише превођењем са страних језика на српски, а знатно мање са српског на страни језик). У овом делу нашег корпуса издваја се рад о *ксеномаркерима*, тј. речцама „које у српском језику могу да задобију као секундарно – значење преношења туђих речи”: *наводно, тобож(е), као, (као) бајаги* итд. (Марић 2016б: 183).

Најчешћи предмет контрастивних проучавања јесте *слободни неуправни говор*, који преводиоцима задаје многе тешкоће. Проучаваоци првенствено говоре о тешкоћама које се односе на: (1) конвенцију слагања времена; (2) употребу деиктичких структура (глаголских и заменичких облика); (3) очување експресивности полазног текста. У складу са специфичном структуром овог типа говора, приликом превођења очекивани су интерпретативни проблеми:

„[Преводилац] се тада налази у ситуацији да мора настојати да пронађе границу између приповедно *објективног* (типично оличеног кроз казивање наратора, односно 'свезнајућег приповедача') и приповедно *субјективног* садржаја (који се одражава кроз вербалне и невербалне рефлексije јунака дела) и покушати да истоветни садржај пренесе у циљни језик, водећи рачуна о томе да се у најмањој могућој мери огреши о полазни текст” (Каравесовић/Бубања 2012: 148).

Поменућемо на крају и методички аспект туђег говора у српском као матерњем (Ковачевић 2018) и српском као страном језику (Николић 2018). За средњошколску наставу дата је методичка препорука да се уз управни и неуправни говор обрађују и синтаксичко-стилистичке одлике *слободног неупратног говора* (наставни програм предвиђа обраду поменутог појма). За учење српског као страног језика предлаже се да, након обраде основних модела управног и неупратног говора на Б ниву, полазници на Ц нивоу упознају и друге моделе (на примерима из аутентичних текстова).

4. ЗАКЉУЧАК

Анализа која је обухватила 60 србистичких чланака о проблемима туђег говора – објављених током последње две деценије – показује да су постигнути следећи резултати: (1) дефинисане су и терминолошки издвојене граматицилизоване и неграматикализоване форме управног и неупратног говора; (2) описане су и објашњене структурне, (морфо)синтаксичке и ортографске одлике

инваријантних (под)модела преношења туђег говора; (3) највише су истраживани текстови књижевноуметничког и публицистичког стила; (4) осветљени су различити аспекти навођења туђих речи – стилистички, наратолошки и контрастивни/конфронтативни аспект.

Каква предвиђања се могу изнети за токове будућих истраживања? Књижевна дела ће сигурно и даље бити неисцрпан извор за испитивање креативне и иновативне употребе типова говора. У публицистичком стилу треба континуирано истраживати утицај типова туђег говора на објективност у преношењу информације. За будућа истраживања остаје да се испита преношење туђих речи у административном и разговорном стилу. Дакле, према инерцији научне пажње која се у последњих двадесетак година посвећује проблематици преношења туђег говора, могло би се претпоставити да ће репрезентологија и убудуће заокупљати пажњу проучавалаца у србистици.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексић 2016:** Маријана Алексић, Контрастивна анализа реализација слободног неуправног говора у шпанском и српском језику, *Филолог*, 14, Бања Лука, 243–256.
- Ашић 2011:** Тијана Ашић, *Slobodni indirektni govor i njegovi stilski efekti u prozi* А. Кампја и V. Стевановића, у: М. Ковачевић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. 1, *Књижевни (стандардни) језик и језик књижевности*, Крагујевац: ФИЛУМ, 171–184.
- Ашић/Додиг 2014:** Тијана Ашић, Милана Додиг, Слободни индиректни говор у романима *Тврђава* и *Дервиш и смрт* Меше Селимовића и његови преводни еквиваленти у француском језику, у: М. Ковачевић (ур.), *Наука и глобализација*, 8/1, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 377–392.
- Бабић 2014:** Миланка Бабић, Однос ауторског и туђег говора у роману *Босански целат* Ранка Рисојевића, у: М. Ковачевић (ур.), *Наука и глобализација*, 8/1, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 141–151.
- Вељковић 2012:** Драгана Вељковић, О типовима говора у роману *Сибир* Владимира Кецмановића, *Радови Филозофског факултета*, 14/1, Источно Сарајево, 337–348.
- Вељовић 2013:** Бојана Вељовић, Слободни неуправни говор у роману *Друга књига Сеоба* Милоша Црњанског, *Радови Филозофског факултета*, 15/1, Источно Сарајево, 434–458.

- Видановић 2015:** Неда Видановић, Типови туђег говора у британским и америчким писаним медијима, *Наслеђе*, 30, Крагујевац, 199–208.
- Вучковић 2013:** Маријана Вучковић, Управни и неуправни говор у говорном енглеском језику – импликације у настави, у: Б. Димитријевић (ур.), *Од науке до наставе*, Ниш: Филозофски факултет, 91–102.
- Герун 2016:** Бојана Герун, Уведени директни говор у роману *Крила* Станислава Кракова, *Филолог*, 13, Бања Лука, 213–227.
- Ђукић 2017:** Саша Ђукић, Компаративна анализа начина и функција преношења туђег говора у штампаним и агенцијским вијестима, *Књижевност и језик*, LXIV/1–2, 147–163.
- Живковић/Аксић 2011:** Наталија Живковић, Катарина Аксић, Значај употребе типова говора и речи јунака у моделовању стварности и наративном структурирању Андрићевих приповедака *Знакови и Затворена врата*, *Радови Филозофског факултета*, 13/1, Источно Сарајево, 539–554.
- Зечевић 2013:** Снежана Зечевић, Слободни неуправни говор у роману Вирџиније Вулф *To the Lighthouse* и његови преводни еквиваленти у српском језику, *Наслеђе*, 26, Крагујевац, 115–126.
- Јањушевић Оливери 2015:** Ана Јањушевић Оливери, Типови говора у *Башти слезове боје* Бранка Ћопића, у: М. Ковачевић (ур.), *Наука и слобода*, 9/1, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 129–144.
- Јарцева (ред.) 1998:** Большой энциклопедический словарь. Языкознание, главный редактор В. Н. Ярцева, Москва: Научное издательство „Большая Поссийская энциклопедия”.
- Јеротијевић 2011:** Даница Јеротијевић, Типови и функције туђег говора у језику српских писаних медија, *Радови Филозофског факултета*, 13/1, Источно Сарајево, 645–660.
- Јеротијевић Тишма 2015:** Даница Јеротијевић Тишма, Слободне структуре туђег говора у енглеском и српском новинском дискурсу, у: М. Ковачевић (ур.), *Наука и слобода*, 9/1, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 277–293.
- Каравесовић 2010:** Дејан Каравесовић, Слободни неуправни говор: енглеско-српске паралеле, *Наслеђе*, 15/2, Крагујевац, 43–54.
- Каравесовић/Бубања 2012:** Дејан Каравесовић, Никола Бубања, Проблеми књижевног превођења слободног неуправног дискурса са енглеског на српски језик, *Српски језик*, XVII, 147–160.

- Кликовац 2013:** Душка Кликовац, О обележавању управног говора, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 42/3, 15–42.
- Ковачевић 1997:** Милош Ковачевић, Фоностилематика репрезентолошких дискурса Стевана Сремца, у: М. Стојановић (ур.), *Књижевна дело Стевана Сремца – ново читање*, Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 109–125.
- Ковачевић 2000:** Милош Ковачевић, Прегнанција у ауторској дидаскалији, у: М. Ковачевић, *Стилистика и граматика стилских фигура*, Београд: Јасен, 245–261.
- Ковачевић 2006:** Милош Ковачевић, Стилске доминанте у Божовићевој причи *Први пут у Новом Пазару*, у: М. Ковачевић, *Списи о стилу и језику*, Бања Лука: Књижевна задруга, 53–82.
- Ковачевић 2009:** Милош Ковачевић, О конструкцијама деиктичке цитатности – или: о недословном управном говору у савременом српском језику, у: М. Ковачевић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. 1, *Српски језик у употреби*, Крагујевац: ФИЛУМ, 161–173.
- Ковачевић 2010:** Милош Ковачевић, Стилско-језичке карактеристике бајки *Долина јоргована* Тиодора Росића, у: В. Јовановић, Т. Росић (ур.), *Савремена књижевност за децу у науци и настави*, Јагодина: Факултет педагошких наука, 55–67.
- Ковачевић 2011а:** Милош Ковачевић, Испреплетеност књижевноумјетничког и научног стила у Дучићевој књизи о грофу Сави Владиславићу, у: М. Ковачевић, *Лингвостилистика књижевног текста*, Ниш: Филозофски факултет, 171–193.
- Ковачевић 2011б:** Милош Ковачевић, Међуоднос типова говора у причама Милисава Савића, у: М. Ковачевић, *Лингвостилистика књижевног текста*, Ниш: Филозофски факултет, 33–71.
- Ковачевић 2011в:** Милош Ковачевић, Стилско-језичке карактеристике *Родослова* Мирољуба Стојановића, у: М. Ковачевић, *Лингвостилистика књижевног текста*, Ниш: Филозофски факултет, 85–115.
- Ковачевић 2012а:** Милош Ковачевић, О граматичко-стилистичком термино-систему туђег говора, *Српски језик*, XVII, 13–38.
- Ковачевић 2012б:** Милош Ковачевић, О типовима туђег говора у роману *Сара* Петра Сарића, у: М. Ковачевић, *Лингвостилистика књижевног текста*, Београд: СКЗ, 310–329.

- Ковачевић 2012в:** Милош Ковачевић, Синтаксичко-стилистичке особине слободног неуправног говора у романима Меше Селимовића и Скендера Куленовића, у: М. Ковачевић, *Лингвостилистика књижевног текста*, Београд: СКЗ, 330–350.
- Ковачевић 2013а:** Милош Ковачевић, О језичко-стилским особинама приповиједака Мирослава Тохоља, у: М. Ковачевић, *Српски писци у озрачју стилистике*, Београд: „Филип Фишњић”, Гацко: СПКД „Просвјета”, 37–80.
- Ковачевић 2013б:** Милош Ковачевић, Стилско-језичке особитости прозе Мироја Вуковића, у: М. Ковачевић, *Српски писци у озрачју стилистике*, Београд: „Филип Фишњић”, Гацко: СПКД „Просвјета”, 81–128.
- Ковачевић 2013в:** Милош Ковачевић, Типови говора у *Причањима Вука Дојчевића* Стефана Митрова Љубише, у: М. Ковачевић, *Лингвистика као србистика*, Пале: Филозофски факултет, 187–201.
- Ковачевић 2018:** Милош Ковачевић, Стилистика у настави српског језика, *Књижевност и језик*, LXV, 1–21.
- Ковачевић 2019:** Милош Ковачевић, Специфичност Ненадићевог *Доротеја* у лингвистичкој типологији модерног српског романа, у: Ј. Делић (прир.), *Књижевно дјело Добрила Ненадића*, Билећа: СПКД „Просвјета”, 81–102.
- Кочовић 2015:** Милица Кочовић, Слободни неуправни говор у роману Цејн Остин *Гордост и предрасуда*: употреба и преводни еквиваленти у српском језику, *Радови Филозофског факултета*, 17/1, Источно Сарајево, 287–298.
- Максимовић 2010:** Јелена Максимовић, Сликашки стил преношења туђег говора у новинској репортажи (вербално-аналитичка анализа шаблона индиректног говора), *Наслеђе*, 15/2, Крагујевац, 209–221.
- Манојловић 2016:** Нина Манојловић, Проблем превођења слободног управног и слободног неуправног говора са српског на енглески језик, у: М. Ковачевић, Ј. Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. 1, Крагујевац: ФИЛУМ, 378–394.
- Марић 2014:** Биљана Марић, Введение чужой речи глаголами (в русском и сербском језицима), *Русский язык как инославянский*, 6, Београд, 35–48.
- Марић 2015:** Биљана Марић, „Ограђивање” од туђег говора у публицистичком стилу руског и српског језика, у: Љ. Поповић, Д. Војводић, М.

Номаћи (ур.), *У простору лингвистичке славистике*, Београд: Филолошки факултет, 471–487.

- Марић 2016а:** Биљана Марић, Неуправи говор у српском и руском језику, *Јужнословенски филолог*, LXXII/1–2, 127–137.
- Марић 2016б:** Биљана Марић, Речце у својству показатеља туђег говора у руском и српском језику, у: Љ. Бајић (ур.), *Савремено проучавање српског језика и књижевности и словенских језика као матерњих, инословенских и страних II*, Београд: Филолошки факултет, 179–187.
- Марковић 2015:** Јелена Марковић, Модификације директног говора у академском дискурсу, у: М. Ковачвић (ур.), *Наука и слобода*, 9/1, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 207–219.
- Милашин 2014:** Горан Милашин, О типовима и функцијама преношења туђег говора у дневним новинама у Републици Српској, у: Б. Димитријевић (ур.), *Језик, књижевност и култура*, Ниш: Филозофски факултет, 26–39.
- Милојевић 2010:** Милица Милојевић, О облицима говора у роману *Нечиста крв*, *Наслеђе*, 15/2, Крагујевац, 199–208.
- Московљевић 1996:** Јасмина Московљевић, Структурни односи у реченицама са директним говором и класе глагола уз које се јавља, *Српски језик*, I, 444–445.
- Николић 2017а:** Милка Николић, Говор ликова и говор приповедача у завичајној прози Добрила Ненадића (лингвостилистички аспект), у: М. Радан (ур.), *Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и/или периферним областима*, Темишвар: Филолошки, историјски и теолошки факултет, Савез Срба у Румунији, Ниш: Филозофски факултет, 297–307.
- Николић 2017б:** Милка Николић, Стилистика приповедања у стварносној прози Добрила Ненадића, *Српски језик*, XXI, 155–174.
- Николић 2018:** Милка Николић, Модели преношења туђег говора у настави српског као страног језика, у: Љ. Бајић, Ј. Гинић, Н. Станковић Шошо (ур.), *Актуелни теоријско-методолошки проблеми проучавања и наставе словенских језика, књижевности и култура*, Београд: Филолошки факултет, 206–220.
- Павловић 2015:** Јелена Павловић, Типови преношења туђег говора и њима сродне конструкције у *Стенографским белешкама о седницама народне скупштине Краљевине Србије* за 1898. годину, *Радови Филозофског факултета*, 17/1, Источно Сарајево, 447–472.

- Палибрк 2010:** Ивана Палибрк, О преводу слободног неуправног говора у романима *Госпођа Даловеј* и *Ка светионику*, *Наслеђе*, 15/1, Крагујевац, 143–151.
- Рајић 1996:** Јелена Рајић, Слободни индиректни дискурс у шпанском и могућности његовог превођења на српски, *Јужнословенски филолог*, ЛП, 175–191.
- Рајић 2006:** Jelena Rajić, Analisis comparativo de los procedimientos de cita en serbo y en español, *Српски језик*, XI, 437–445.
- Рајић 2010:** Јелена Рајић, Слободан неуправни говор: језичка реализација полифоничног исказа у наративном дискурсу, *Српски језик*, XV/1–2, 515–524.
- Редић 2019:** Емилија Редић, Типови туђег говора у роману *Митрова Америка* Петра Сарића, *Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини*, XLIX/1, Косовска Митровица, 125–140.
- Русимовић 2010:** Тања Русимовић, Експлицирани управни говор у роману *Корени* Добрице Ћосића, *Радови Филозофског факултета*, 12/1, Источно Сарајево, 469–478.
- Сарделић 2006:** Срђа Сарделић, О препознавању и превођењу слободног индиректног говора, у: Срђа Сарделић, Ивана Николић, *Зборник текстова на шпанском језику и реч-две о превођењу*, Београд: Репрограф, 106–114.
- Спасић 2018:** Наташа Спасић, Типови преношења туђег говора у предизборној кампањи, 2016. и 2017. године (публицистички стил), *Наслеђе*, 39, Крагујевац, 85–99.
- Станојевић 2011:** Марија Станојевић, Типични говори у одломку романа *Чаробни брег* „О крстионици и о дедином двоструком лику” Томаса Мана и његов превод на српски језик, *Радови Филозофског факултета*, 13/1, Источно Сарајево, 499–506.
- Стевановић 2018:** Јулијана Стевановић, Слободни неуправни говор и њему конкурентне форме у роману *La Sans Pareille* Милице Савића, *Литар*, 67, Крагујевац, 129–140.
- Стевановић/Лутовац 2018:** Јулијана Стевановић, Тамара Лутовац, О типовима говора у путописном роману *Африка* Растка Петровић, у: М. Ковачевић, Д. Бошковић, Н. Бубања (ур.), *Брендони у књижевности, језику и уметности*, Крагујевац: ФИЛУМ, 313–323.

THE SERBISTIC RESEARCH OF FOREIGN LANGUAGE TYPES DURING THE LAST TWO DECADES

Summary

The subject of this paper is the results of the researches of *the types of transferring a foreign language* in the literature of Serbistics, which have been done so far during the last two decades. The goal is to examine: (1) from which aspects was a foreign language examined; (2) which types of corpus were used; (3) to systemize the conclusions of the already existing researches about the models of transferring a foreign language. The analysis has led to the following observations: (a) Beside the stylistically neutral syntactic constructions for transferring a foreign language, the stylistically marked models of direct and indirect speech were also described; (b) The analyses were conducted on a diverse corpus – the following were included: (1) literary and non-literary texts such as (2) official, (3) scientific, (4) journalistic, (5) and colloquial examples were also considered; (c) A special attention was given to the contrastive analyses and problems of translating different stylistic grammar types of quoting foreign words; (d) The methodical aspects of transferring foreign words were examined in (1) Serbian as a mother tongue, (2) in Serbian as a foreign language, (3) in particular foreign languages. It is expected that today's researchers, when there is a hyperproduction of various texts, are interested in the relation between the author of a text and someone's language. In that sense, this topic will still attract the attention of the scholars, with new perspectives and different aspects in researching the mentioned phenomenon.

Keywords: transferring a foreign language, syntactic construction, direct speech, indirect speech, Serbistics.

Milka V. Nikolić